

F. K. Saidova

TIJORAT LOGISTIKASI

F. K. Saidova

TIJORAT LOGISTIKASI

60411700-Logistika (yoʻnalishlar boʻyicha) yoʻnalishlarida taʼlim
olayotgan bakalavriat talabalari uchun moʻljallangan

“KAMOLOT” nashriyoti
Buxoro-2023

UO‘K: 65.9(2).40

KBK: 65.40.23

S16

**F. K. Saidova, Tijorat logistikasi. / [Matn]: o‘quv qo‘llanma /
Buxoro : “BUXORO DETERMINANTI”MCHJning Kamolot
nashriyoti, 2023. - 284 b.**

Taqrizchilar:

M.A.Oripov-Iqtisod fanlari nomzodi, dots.

B.F.Azimov-Iqtisod fanlari nomzodi, dotsent B.F.Azimov

ISBN 978-9910-735-**-* (*Dastlabki nashr*)

*Ushbu o‘quv qo‘llanma Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligining
“29” sentabrdagi “438”-sonli buyrug‘iga asosan nashrga ruxsat
berildi. Ro‘yxatga olish raqami 438-326.*

© “KAMOLOT” nashriyoti
© Saidova Firuza Kamolovna

Annotatsiya

Ushbu o'quv qo'llanma "Tijorat logistikasi" fanining asosiy nazariy masalalarini qamrab oladi va xalq xo'jaligining barcha sohalarini aks ettiradi. "Tijorat logistikasi" o'quv qo'llanmasi talabalar uchun mo'ljallangan. Ushbu kursning maqsadi talabalarda logistik zanjirlar, operatsiyalar, logistik tizimlar va oqimlar, xarid qilish, zahira, ishlab chiqarish, taqsimot va transport xizmati logistikasi hamda logistika markazlari va terminalda yetkazib berish tizimlari tartibini o'rganishdan iborat. 60411700-Logistika (yo'nalishlar bo'yicha) bakalavr yo'nalishi talabalari uchun o'quv qo'llanma sifatida tavsiya etilgan. Ushbu o'quv qo'llanmada zamonaviy logistika tizimi asoslari yoritilgan bo'lib, unda logistikaning asosiy turlari va xalq xo'jaligi sohasidagi turlari, vositalari va iste'molchi auditoriyasi ko'rib chiqiladi.

Аннотация

Данное учебное пособие охватывает основные теоретические вопросы науки «Коммерческая логистика» и отражает все области национальной экономики. Учебное пособие «Коммерческая логистика» предназначено для студентов. Цель этого курса - дать студентам понимание логистических цепочек, операций, логистических систем и потоков, закупок, складирования, производства, распределения и транспортных услуг, логистики, а также логистических узлов и терминальных систем доставки. 60411700 — Рекомендуется в качестве учебного пособия для студентов бакалавриата по логистике (по специальностям). Данное учебное пособие охватывает основы современной логистической системы, рассматривает основные виды логистики, а также виды, средства и потребительскую аудиторию в сфере национальной экономики.

Annotation

This textbook covers the main theoretical issues of the science of "Commercial Logistics" and reflects all areas of the national economy. The textbook "Commercial Logistics" is intended for students. The purpose of this course is to provide students with an understanding of supply chains, operations, logistics systems and flows, purchasing, warehousing, manufacturing, distribution and transport services, logistics, and logistics hubs and terminal delivery systems. 60411700 — Recommended as a textbook for undergraduate students in logistics (specialty). This textbook covers the basics of a modern logistics system, specifically, the basic types of logistics and types in the field of public economy, as well as their means and consumers audience.

Mundarija

Kirish.

1. Logistika faniga kirish.
  2. Logistikaning asosiy holati va tamoyillari.
  3. Logistik zanjirlar va operatsiyalar.
  4. Logistik tizimlar.
  5. Logistikada asosiy oqimlar. Moddiy oqimlar.
  6. Logistik axborot tizimlari.
  7. Servis va iqtisodiy oqimlar.
  8. Logistikada marketing izlanishlarini amalga oshirilishi.
  9. Xarid qilish logistikasi.
  10. Zahira logistikasi.
  11. Ishlab chiqarish logistikasi.
  12. Taqsimot logistikasi.
  13. Transport xizmati uchun logistika tizimlari.
  14. Transport ishlab-chiqarish masalarini yechish usullari.
  15. Logistika markazlari va terminalda yetkazib berish tizimlari
  16. Logistika xarajatlari va logistika samaradorligi.
- Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

Kirish

Logistika — bu boshqaruv va ratsionalizatsiya jarayon tovarlarni o‘tkazish, sodda tushuntiradigan bo‘lsak, iste’molchi va sotuvchini o‘zaro qilingan savdosidagi mahsulotni “A” nuqtadan “B”ga yetkazib berish degani. Ishlab chiqaruvchi yoki xaridor uchun ahamiyatli hisoblanadi. Ayniqsa? [B2B](#) bilan shug‘ullanuvchilar uchun.

Integratsiyalash — birlashtirilgan mahsulotlarni ayirboshlash tizimini shakllantirish. Tovarlarning harakatlanish bosqichlarining birortasi alohida hisobga olinmasligi kerak, ularning barchasi tovar ayirboshlashning yagona jarayonining bir qismidir. Logistika ta’minot, ishlab chiqarish, marketing bosqichlarini yagona, bo‘linmas jarayonlar bilan bog‘lanadi. Busiz yuqoridagilarni zaifdek ko‘rinadi.

Tashkilot — mahsulot ayirboshlash jarayonida ishtirokchilar o‘rtasidagi o‘zaro aloqalar va harakatlarni muvofiqlashtirish.

Boshqarish — tovar ayirboshlash jarayonini ta’minlash. Logistika va menejmentning bo‘linmasligi, mahsulot yoki xizmatlarning barcha harakatlari vakolatli boshqaruv jarayonidir. Shunday qilib, har bir ishlab chiqaruvchi uchun logistika xizmati shu qadar muhim sanaladi.

Logistikani ikki xil uslubda foydalanib, yo‘lga qo‘yiladi, odatda. Birinchisi, “in-source” — ichki manba yordamida, ya’ni biror kompaniyani o‘zida shunday xizmat bo‘ladi. Bunday holatlar kompaniya uchun qo‘shimcha bo‘lim va qo‘shimcha resurs talab qiladi.

Ikkinchisi, “out-source” — tashqi manba yordamida, ya’ni biror kompaniyani logistika xizmatini tashqi manba asosida foydalaniladi. Yuqorida aytilganidek, bunday holatlarda qo‘shimcha bo‘lim va qo‘shimcha resurs talab qilinmaydi.

Dunyo miqyosida “XPO Logistics“, “DHL“, “Penske Logistics” va yana bir qancha boshqa logistika bilan shug‘ullanuvchi katta va mashhur kompaniyalar faoliyat yuritadi.

O‘zbekistonda ushbu xizmat qanday yo‘lga qo‘yilgan? [Barcha marketplacelarni](#) o‘zi odatda logistika xizmati mavjud bo‘ladi, xususan [Vibo Marketplace](#) ning ham. Logistika xizmati 12 viloyatlararo tovarlarni havfsiz, qulay, tez va muhimi yetkazilyotgan mahsulotni aynan qayerda ketayotganligi haqida onlayn kuzatib borish imkoniyati mavjud.

Jarayonlarini tashkil etishning logistik konsepsiyasini faqatgina logistika sohasida mutaxassislar tomonidangina amalga oshirib

bo'lmaydi. Jarayonlarni tizimli tashkil etish falsafasi biznesning tayanch falsafasi bo'lishi lozim. Tijoratchilar, iqtisodchilar, turli tarmoq menejerlari logistika konsepsiyasini tushunishlari va qabul qilishlari, jarayonlarni logistik tashkil etishning asosiy usullarini bilishlari hamda erishiladigan samarani ko'zda tutadigan bo'lishlari kerak. Shuning uchun ham bugungi kunda logistika sohasidagi keng qamrovdagi oliy ta'lim vazifasi nihoyatda muhim hisoblanadi.

Moddiy oqimlarni boshqarish har doim xo'jalik faoliyatining muhim tomoni hisoblanib kelingan, biroq nisbatan yaqin vaqtlarda u iqtisodiy faoliyatning eng muhim vazifalaridan biri tarzidagi mavqega ega bo'ldi. Asosiy sabab -iste'molchining tez o'zgaruvchi hohish-istaklariga tez moslashuvchan bo'lgan ishlab chiqarish va savdo tizimlari zaruriyatini tug'dirgan sotuvchi bozoridan iste'mol bozoriga o'tishidir. Iqtisodiyotda tarkibiy islohotlar va iqtisodiyotni modernizatsiyalashni yanada chuqurlashtirish, uning ko'lamini kengaytirish bilan bogliq masalalarning nazariy va amaliy tomonlarini o'rganishda "Tijorat logistika" fani alohida o'rin tutadi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda raqobat bozorida kimki logistika sohasida layoqatli (kompetentli) bo'lsa yetakchilik mavqeyiga ega bo'ladi. O'quv qollanmani tayyorlashda muallif ko'p yil davomida olib borishgan izlanishlar natijasi, o'qigan ma'ruzalari va o'quv adabiyotlardan keng foydalangan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Альбеков, А. У. Логистика коммерции / А. У. Альбеков, О. А. Митько; под общ. ред. В. П. Федько. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. – 512 с.
2. Ардатова, М. М. Логистика в вопросах и ответах: учеб. пособие / М. М. Ардатова. – М.: Проспект, 2005. – 272 с.
3. Брозной, А. А. Логистическая система управления в ЛПК / А. А. Брозной, Э. О. Салмини // Лесная промышленность. – 2003. – № 1. – С. 18-19.
4. Бауэрсокс, Д. Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок / Д. Дж. Бауэрсокс, Д. Дж. Клосс. – 2-е изд. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 640 с.
5. Гаджинский, А. М. Логистика: учеб. для вузов / А. М. Гаджинский. – 12-е изд. – М.: Дашков и К, 2006. – 432 с.
6. Гайдаенко, А. А. Логистика: учебник / А. А. Гайдаенко, О. В. Гайдаенко. – М.: Кнорус, 2008. – 272 с.
7. Голдсби, Т. Бережливое производство и 6 сигм в логистике: руководство по оптимизации логистических процессов / Т. Голдсби, Р. Мартиченко; пер. с англ. Т. О. Ежов; науч. ред. Р. В. Морозов. – Минск: Гревцов Паблишер, 2009. – 416 с.
8. Гордон, М. П. Логистика товародвижения / М. П. Гордон, С. Б. Карнаухов. – 2-е изд. – М.: Центр экономики и маркетинга, 1999. – 195 с.
9. Логистика, эффективность и риски внешнеэкономических операций / К. В. Захаров [и др.]. – 2-е изд., доп. – Киев: Эльга, НикаЦентр, 2004. – 260 с.
10. Bo‘riev H.CH., Samatov G.A, Rustamova I.B. Agrologistika asoslari. 0‘quv qoilanma. «0‘zbekiston milliy entsiklopediya». Davlat ilmiy nashriyoti. Toshkent. 2003. 270 b.
11. Samatov G.A., Rustamova I.B. “Logistika” fanidan ma’ruzalar matni. ToshDAU 2008 y. 118 b.
12. Samatov G.A., Rustamova I.B. “Logistika” fanidan uslubiy qo‘llanma. ToshDAU 2013 y. 110 b.
13. Tairova M.M., Abdulloev A.J., Askarov N.N., Davlatov S.S. “Agrologistika” darslik-Buxoro: OOO2021.-328 b

F. K. Saidova

TIJORAT LOGISTIKASI

60411700-Logistika (yoʻnalishlar boʻyicha) yoʻnalishlarida taʼlim
olayotgan bakalavriat talabalari uchun moʻljallangan

Muharrir:

E.Eshov

Tex. muharrir:

D.Abduraxmonova

Musahhih:

M.Shodiyeva

Badiiy rahbar:

M.Sattorov

Nashriyot litsenziyasi № 022853. 08.03.2022.

**Original maketdan bosishga ruxsat etildi: 21.12.2023. Bichimi
60x84. Kegli 16 shponli. “Times New Roman” garnitura 1/16.**

Ofset bosma usulida. Ofset bosma qogʻozi.

Bosma tabogʻi 17,75. Adadi 100. Buyurtma № 254

KAMOLOT

**“BUXORO DETERMINANTI” MCHJ
bosmaxonasida chop etildi.**

Buxoro shahar Namozgoh koʻchasi 24 uy

Tel.: + 998 91 310 27 22

O'QUV ADABIYOTINING NASHR RUXSATNOMASI

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2023 yil "29" Sentabr dagi "438"-sonli buyrug'iga asosan

F.K.Saidova

(muallifning familiyasi, ismi-sharifi)

Logistika (yo'nalishlar bo'yicha)

(ta'lim yo'nalishi (muntazamligi))

_____ ning
talabalari (o'quvchilari) uchun tavsiya etilgan

Tijorat logistikasi

(o'quv adabiyotining nomi va turi: darslik, o'quv qo'llanma)

_____ ga
O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan litsenziya berilgan nashriyotlarda nashr etishga ruxsat berildi.

Vazir

I. Abduraxmonov

№ 438326